

Bengül ERDAMAR
İ.Ü. İletişim Fakültesi

SPİKERLİK ÜZERİNE

Gün geçmiyor ki gazetelerde, dergilerde TRT ile ilgili yazılar yazılmasın. Her konuda eleştiriliyor TRT. Özellikle de dil konusunda ve bu dili kullanan spikerler konusunda.

Önce spiker nedir? Spikerin ne olduğunu, kimin spiker olup kimin olamayacağını, kaç kişi, kaçımız biliriz? Çok kişi bilmiyor olsa gerek ki son spiker sınavına onsekizbine yakın kişi girdi. Bunlardan bir kısmı "Neden olmasın" diye düşünürken, bir kısmı da "Şansımı deniyorum" diyordu. Kimi paraya ihtiyacı olduğunu, çalışmak istediğini; kimi de çok popüler bir meslek olduğunu, fizik olarak da kendini bu işe uygun gördüğünü söylüyordu. Acaba bütün bunlar spiker olmak için yeterli miydi?

Gelin önce spikeri tarif edelim. En kısa şekliyle spiker: "Önüne gelen her metnin ânında değerlendirebilecek yetenekte olan kişidir". Bu da kolay başarılabilir bir iş değildir doğrusu. Bir cümledeki yanlış bir vurgu verilmek isteneni, tamamen değiştirebilir.

Spikerliğin popülerliği televizyondan sonra artmıştır. Bu bir gerçektir; ama spiker kalitesi de yine televizyondan sonra düşmüştür, bu da bir gerçektir. Çünkü görme unsuru devreye girince ses ikinci plana atılmış, bu da kaliteyi düşürmüştür. Oysa, televizyon da olsa, ses ve konuşma çok önemlidir. Çünkü, toplum üzerindeki etkisi herkesçe mâlumdur ve tartışılmaz. Görüntü hemen herkesi etkiler; fakat bu görüntünün ardından gelen ses ve konuşma tekniği, görüntü güzelliğini ya silecek ya da yaşatacaktır. Çünkü, insanlar başkaları hakkındaki ilk hükümleri yüzlerine bakarak verirler, konuşma sonradan gelir; ama, gerçek başarı konuşmakla olur.

Konuşmak ve bağlı olarak spikerlik... Bu, önce bir yetenek meselesidir. Herkes güzel konuşamaz, herkes dili, kurallarına uygun kullanamaz ve tabii herkesin sesi güzel değildir.

Ses güzelliği, ya da bizim deyişimizle "Sesin rengi"... Bir spiker adayı hatırlıyorum. "-Spiker bir ses sanatçısı olmadığına göre, sesinin güzel olması gerekmez, Türkçe iyi olsun yeterli, değil mi?" diye sormuştu. Ne kadar yanlış bir soru. Çünkü, sesin insanlar üzerindeki etkisi çok büyüktür; sese hayran binlerce insan vardır. Dolayısıyla bir spikerin ses rengi çok önemlidir. O sesin bir özelliği olmalıdır. Ve spiker, tıpkı bir opera sanatçısı gibi sesini dikkatle kullanmalı ve koruyabilmelidir.

Ailenin dili çok önemlidir. Öyle deyimler, öyle tabirler vardır ki sizi hemen ele verir. TRT, spikerlerinde, "İstanbul Türkçesi" arar. Bazı bölgelerin gırtlaktan çıkan sesleri, açık ya da kapalı söylenen sesli harfleri, spiker adayının daha ilk cümlesinde kendini belli eder. Diyelim ki aday spiker oldu. Bundan sonra ne olacaktır? Asıl konu da burada başlar.

Spiker, önce, her işte olduğu gibi işini çok sevmelidir. Sabahın ilk, gecenin geç saatlerinde, sizi sıcak yatağınızdan kaldırıp mikrofon başına oturtacak, başka bir kuvvet olabilir mi? Yine bu saatlerde, yerine göre aç, yerine göre uykusuzken, dinç, taze, enerjik ve yaşam dolu bir ses çıkarmak kolay mıdır? Kaldı ki spiker de bir insandır. Onun da sorunları, onun da rahatsızlıkları olabilir. Bunları bir kenara bırakıp milyonlarca kişiye seslenebilmeyi, sizce herkes başarabilir mi?

Bunun yanında devamlı bir çalışma gerektirir. Senelik izne çıkan bir spiker bile ritminden düşebilir. Çok ve çeşitli programlar okuyabilmeli, her programda başarılı olmaya çalışmalıdır.

Spiker, zamanın çok iyi ayarlayabilen, iyi kullanabilen kişi olmalıdır. Çünkü, işinin temelinde zaman vardır. Uyuya kalmak, otobüsü kaçırmak, spiker için mazeret olamaz. Kaldı ki "İyi bir spiker, hasta olmaz."

İyi bir spiker, dedik. Kaç senede spiker olunulur acaba? Batı ülkeleri bunu "On yıl" diye cevaplarlar. İki-üç senelik bir spiker: "-Ben artık spiker oldum." diye düşünebilir. Böyle düşünenler olmuştur da. Ama, yıllar geçtikçe, bunun böyle olmadığını çok iyi anlayacaktır: çünkü, spikerlik bir deneyim işidir. Yıllar; rahatlık, meslekte olgunluk, güven ve güzellik getirir. Ses daha bir oturacak, iş daha bir kavranacaktır. Yeter ki yetenek ve çalışma birarada olsun.

Spikerlik masa işi değildir. Bedenî yorgunluk sesi etkiler. Moral ise bu işin temelidir. Spiker işin vitrinindedir. Geride ne hazırlanırsa hazırlansın, iyiyi kötü, kötüyü iyi yapan yine spikerdir. Prodüktörün hazırladığını yitirebilir ya da yüceltebilir.

Spiker, görgülü, iyi yetişmiş olmalıdır. Etrafındakilerle iyi dialog kurabilmelidir. Konuşma kurallarını çok iyi bilmelidir. Düzenli, tertipli, giyimine titiz olmalıdır: çünkü, kurumu dışarıya karşı temsil der.

Bu ve bunun gibi daha pek çok özelliği vardır spikerliğin. Dikkat edilmesi, uyulması gerekli olan özellikler. Fedakârlık isteyen bir meslektir. Bir anlık bir boşluk, uzun süren bir güzelliği bitirebilir. Kısacası "İçi beni, dışı seni yakar" hesabı bir meslektir.

Bütün bunların yanında toplumda itibar gören, ilginç bir meslektir. Bulduğunuz her toplulukta, kurumun bütün hataları sizden sorulur, işiniz merak edilir, anılar sorulur, anlattıklarınız ilgiyle dinlenir. Caziptir, çekicidir, bazı meslekler gibi: ama kabul etmek gerekir ki zordur. Bütün bunlardan sonra:

Spikerliğe ilgi elbette güzeldir. Yeter ki bu işe yatkın olanlar ilgi gösterebilsin. Güzel sesli, güzel Türkçe konuşan spikerleri gönül elbette arzu ediyor; ama, her geçen gün daha az sayıda spiker çıktığı da bir gerçek. Demek ki, dilimize konuşmamıza gerektiği ölçüde özen göstermiyoruz.

Yetenekli, güzel Türkçe konuşabilen spikerlere rastlamak dileğiyle...